

Wat vinden de burgers ervan?

De belevingswaarde van baggerspecie terpen

tekst Afke van der Toolen

fotografie Foppe Kooistra

Het is een charmante manier om baggerspecie weg te werken: bouw er terpen mee in de lage Nederlandse polders, waarop mensen – ook bij hoogwater – droog kunnen wonen en recreëren. Dit was vorig jaar een winnend idee in een prijsvraag van het innovatieprogramma WaterINNovatiebron (WINN) van Rijkswaterstaat. Hoe gaat het daar verder mee? Onlangs rondde de Bouwdienst een zogenoemd belevingswaardenonderzoek af: wat vinden de burgers van zo'n 'verfransing' van het laagland?

Jan Dirk van Duijvenbode: "Vroeger woonden we allemaal op terpen, maar nu zit bijna iedereen laag in de polders."

Martijn Flinterman: "Het lijkt mensen zelfs wel aantrekkelijk om te wonen en te recreëren op zo'n terp."

Lydia Manders: "De mening van de burger is belangrijk! Ook in de technische wereld komt men daar steeds meer achter."

Niet alleen de Rijn komt bij Lobith ons land binnen. Met het rivierwater komen grote hoeveelheden bagger mee. Het Water Innovatie Steunpunt (WIS) van de Bouwdienst onderzoekt momenteel het gedurfde idee om daar terpen van te bouwen. Heuvels om op te wonen, te werken, te recreëren, of als nieuw natuurgebied. De bagger is op die manier netjes weggevoerd en men houdt bij hoog water nog droge voeten ook.

De terp van baggerspecie was een van de winnaars van een prijsvraag die in 2002 door WINN was uitgeschreven. RWS'ers werden uitgedaagd om met

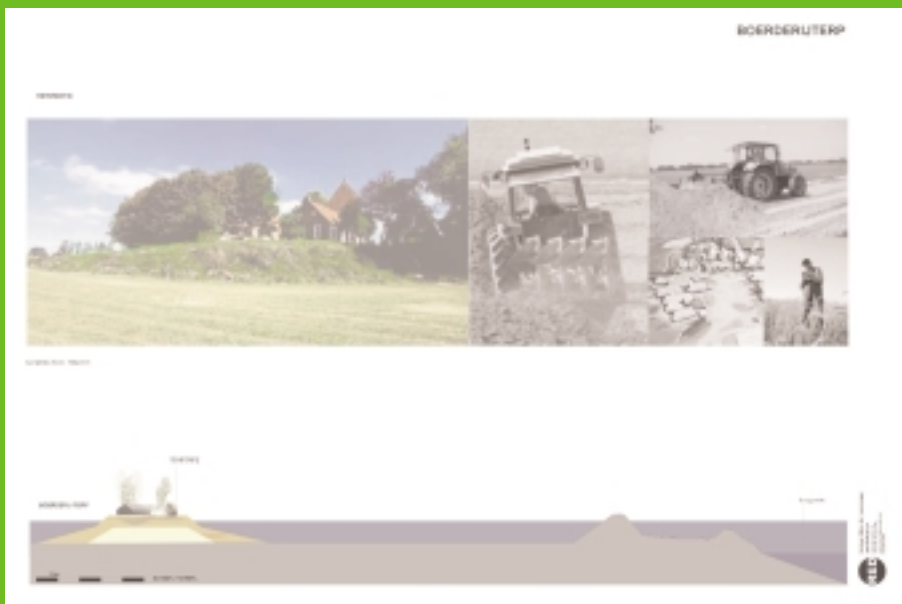
nieuwe oplossingen te komen voor problemen op het gebied van waterbouw. Aan de wieg van het idee voor de terpen stond iemand van het WIS zelf: projectleider Innovatie Jan Dirk van Duijvenbode.

Rijkswaterstaat is continu op zoek naar innovatieve oplossingen voor het baggeroverschot, vaak in samenwerking met de markt. Zo loopt momenteel een groot project voor de verwerking van baggerspecie tot bouwstof. Van Duijvenbode legt uit wat de

speciale charme is van zijn (deel)oplossing: "Vroeger woonden we allemaal op terpen, maar nu zit bijna iedereen laag in polders. En dat terwijl we steeds vaker te maken krijgen met hoog water. Tegelijkertijd hebben we een enorm overschot van bagger: op dit moment 85 miljoen kubieke meter. Maak daar terpen van en je slaat twee vliegen in één klap. Het past ook in het thema van duurzaam bouwen."

Draagvlak

Het is een idee met de schoonheid van de eenvoud. Maar zou het concreter kunnen worden dan een luchtkasteel? Om dat te bepalen was onderzoek >

Boerderijterp: "Leuk, dit is net een klassieke terp."

Elk belevingswaardenonderzoek begint met het bekijken van de omgeving en het opstellen van een lijstje belanghebbenden. Op basis daarvan worden burgers en organisaties (natuur/cultuur, landbouw, lokaal bestuur) geïnterviewd.

Hoe zien zij hun omgeving? En hoe passen de plannen van Rijkswaterstaat daar volgens hen in? In het geval van de terp van baggerspecie bleef het bij dit verkennende onderdeel. Bij al meer concrete projecten toetst men de voorlopige uitkomsten van een onderzoek in brede kring en zet men de effecten van verschillende alternatieven naast elkaar. De conclusies van het onderzoek krijgen uiteindelijk een plaats in de milieueffectrapportage.

Terpvormen

Martijn Flinterman van de Bouwdienst heeft als assistent-projectleider Belevingswaardenonderzoek de baggerspecieterp onder zijn hoede. Vijf burgers en vijf organisaties in het Gelderse rivierenland werden ondervraagd en kregen schetsen van mogelijke terpvormen voorgelegd. Dat is een zeer beperkte steekproef. Bovendien zal pas bij een definitieve locatie duidelijk zijn wat de betrokkenen er werkelijk van denken. Toch vindt de Bouwdienst het belangrijk om te weten hoe het idee in eerste instantie valt.

Flinterman: "De voorlopige conclusie is dat er niet veel weerstand tegen bestaat. Het lijkt mensen zelfs wel aantrekkelijk om te wonen en te recreëren op zo'n terp. Ook denken ze dat het vervuilde bagger zo beter te controleren is dan in een put. De extra veiligheid bij hoog water leeft minder."

De deelnemers aan het onderzoek typeerden hun omgeving als vlak en weids, maar toch met veel afwisseling door de kronkelende dijken en de veranderlijke uiterwaarden. Wel signaleerde men een groeiende druk op de omgeving door oprukkende bebouwing en bedrijvigheid en de toename van recreanten.

De terpoplossing verraste de geïnterviewden. Toch vond men het meteen logisch, omdat terpen van oudsher in ons landschap voorkomen. Bovendien verwachtte men dat ze goed passen in het rivierenlandschap met zijn hogere en lagere elementen. "Maar dat wil niet zeggen dat het idee zonder meer wordt geaccepteerd", zegt Flinterman.

"Plaats, grootte en gebruik luisteren nauw, vooral bij mensen die er al lang wonen. De terp moet passen bij het karakter en de ontstaansgeschiedenis van het landschap. Hij mag niet te groot en te hoog worden en moet een logische ligging hebben, met een duidelijke functie. Omdat men afwisseling een belangrijke waarde van het rivierengebied vindt, ziet men liever geen 'standaardterp' die je overal in het gebied tegenkomt."

De deelnemers kregen schetsen voorgelegd van een boerderijterp, een woonterp, een recreatieterp en een natuurterp. De eerste twee vielen het best, al vonden veel ondervraagden de woonterp te groot. De kleinere boerderijterp stal de meeste harten. "Leuk, dit is net een klassieke terp!", luidde een typerende opmerking.

Enthousiast

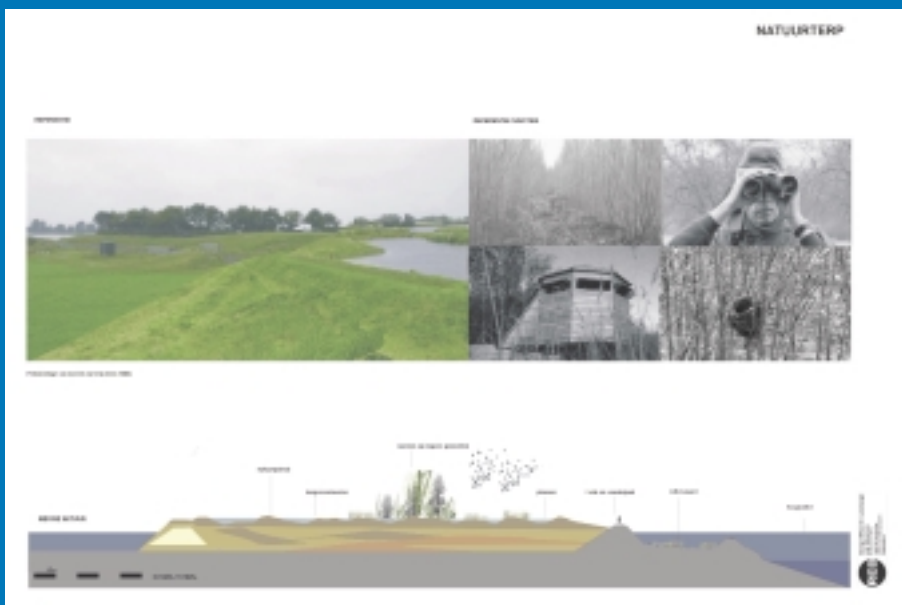
Aanwezig bij de interviews was Lydia Manders. Zij werkt tijdelijk bij Rijkswaterstaat in het kader van haar afstudeerproject voor de Technische Universiteit Eindhoven. Haar specialisatie is Techniek en Maatschappij en ze hapte meteen toe toen de Bouwdienst haar vroeg voor dit project. "Ik had een ander aanbod maar dit was precies wat ik wilde, omdat mijn studie over maatschappelijk draagvlak gaat en het belevingswaardenonderzoek daar alles mee te maken heeft."

Manders vertelt dat de geïnterviewde burgers het belevingswaardenonderzoek een heel goed initiatief vonden. "Ze vonden het prettig om in zo'n vroeg stadium betrokken te worden; dat waren ze wel anders gewend. Ze vonden het heerlijk om over hun leefomgeving te vertellen en dachten enthousiast mee. En ze toonden zich erg benieuwd naar de uitkomsten."

Wat haar verder opviel was het verschil tussen burgers en organisaties. Gemeente en waterschap waren negatief omdat ze negatieve reacties verwachtten vanuit de bevolking. "Overheden denken vaak dat mensen sowieso tegen zijn. Het grappige was dat de angstgevoelens die zij de burgers toedachten in de interviews vrijwel niet terugkwamen. De tendens was veel meer: er zijn vast wel technieken om de bagger goed in te pakken in de terp. En: we zouden er zelf best op willen wonen, met mooi uitzicht op de rivier." Voor Manders persoonlijk staat als een paal boven

Recreatieterp: "Zo'n hoge bult tast het typisch vlakke karakter van het rivierenlandschap aan."

Natuurterp: "Veel te groot. Zo creëer je een soort Biesbosch maar dan hoger."

nodig en dit jaar kreeg het WIS daar geld voor. Van Duijvenbode: "Dat was best snel. Het is dan ook van het begin af aan de bedoeling geweest dat er echt iets zou gebeuren met de ideeën van WINN." Het WIS ging niet alleen kijken of de terp van baggerspecie technisch en wettelijk haalbaar is. Er kwam ook een onderzoek naar wat de burgers ervan zouden vinden.

Dit 'belevingswaardenonderzoek' komt voort uit het groeiend maatschappelijk bewustzijn. Tot voor kort gaven alleen deskundigen hun visie op ingrepen in het landschap. De Bouwdienst ontwikkelde een methode om ook recht te doen aan de beleving van burgers. Zij kennen immers de omgeving het beste en hebben er soms ideeën over waar deskundigen nooit aan zouden denken. En, niet onbelangrijk: het is voor de Bouwdienst een eerste verkenning van het draagvlak voor de plannen. Moeizame bezwaarprocedures kunnen zo misschien worden voorkomen.

Woonterp: "Ik zou best op een terp willen wonen, met mooi uitzicht op de rivier."

water dat het consulteren van burgers nodig is, bijvoorbeeld via belevingswaardenonderzoek. "De mening van de burger is belangrijk! Ook in de technische wereld komt men daar steeds meer achter. Heel mijn studie is ervan doortrokken."

De uitkomsten van het onderzoek stemmen Jan Dirk van Duijvenbode, de man achter de terp, tevreden. "Men staat niet afwijzend tegenover het idee op zich. En als ze liever een boerderijterp hebben dan een recreatieterp, wie ben ik dan om te zeggen dat er een skiheuvel moet komen?" Na de zomer, als het rapport met conclusies en aanbevelingen af is, wordt de markt benaderd met de vraag om een plan te maken voor een terp met zo vies en zo nat mogelijke bagger en met een zo hoog mogelijke functie. □